

Rusko-Ukrajinský konflikt: ruské propagandistické a dezinformační narativy

Úvod

Tento speciální report Českých elfů přehledně shrnuje hlavní propagandistické a dezinformační teze (tzv. narativy) standardních proruských kanálů, které se dlouhodobě snaží ovlivnit veřejné mínění v České republice. Většina narativů není nijak nová, ale předpokládáme další zvýšení jejich mediální prezentace v českém informačním prostoru obvyklými kanály v intenzitě odpovídající závažnosti eskalace ruské agrese vůči Ukrajině. V případě, že nedojde k agresi za použití standardních vojenských nástrojů, je zvýšená kvantita informačních operací proti evropským zemím dokonce ještě pravděpodobnější, protože Kreml bude potřebovat prosadit své zájmy již osvědčeným nekonvenčním působením. Sledované hlavní kanály proruské dezinformační propagandy lze rozdělit do tří obvyklých kategorií: dezinformační weby, řetězové maily, sociální sítě (skupiny a diskuze). V minulosti v souvislosti s každým významnějším ruským zahraničně-politickým činem těmito kanály proběhla výrazná dezinformačně-propagandistická kampaň, která se snažila u co nejširšího českého publika vyvolat různě pokřivený obraz reality, který ruskou pozici obhajoval či oslavoval, a to na úkor pozice nejen Západní, ale často i české. Již nyní je z monitoringu informačního prostoru zřejmé, že trend dezinformačního působení dále zesílí v situaci přímého útoku Ruské federace na Ukrajinu. Vzhledem ke strategické závažnosti konfliktu je pravděpodobné, že současně vedené informační operace nebudou triviální, ale silné, důkladně plánované a sofistikované.

Hlavní cíle ruské dezinformační kampaně:

A Oslabení české podpory Ukrajiny v konfliktu - odvrácení se od Ukrajiny

B Nedůvěra k vlastnímu prozápadnímu ukotvení ČR - odvrácení se od NATO a EU

C Nedůvěra ve vlastní národní reprezentaci - odvrácení se od českých autorit, od českých institucí, od hlavních informačních médií.

První cíl je taktický, vyplývající z aktuální situace, zbylé dva jsou strategické a dlouhodobé, korespondující se základním záměrem oslabit až rozdrobit dvě největší překážky šíření ruského zahraničního vlivu, kterými jsou NATO a EU. (Upozorňujeme, že i na první pohled protichůdné informace jsou záměrným příspěvkem k plnění hlavního cíle informačního působení, kterým je radikalizace, snížení důvěry v západní instituce a zvyšování frustrace obyvatel evropských zemí).

Konkrétní narativy, které naplňují cíle dezinformačních kampaní:

ad A) Oslabení podpory Ukrajiny

Teze očerňující Ukrajinu:

- "Ukrajina je fašistický/mafiaánský/rozpadlý/umělý stát"
- "Ukrajina není náš partner/spojenec/přítel ("co nám je do nich, Rusko je nám bližší", Ukrajina je daleko, nás se konflikt netýká)"
- "Ukrajina si za to může sama (provokuje, provádí genocidu ruskojazyčného obyvatelstva)"
- "Ukrajina není schopna samostatné státnosti (bez Ruska neschopná existovat, rozprodává se Západu, Západem řízená, vojensky neschopná)"

Teze relativizující či ospravedlňující ruskou agresi:

- "Rusko je mírumilovné/blízké/slovanské/přátelské"
- "Rusku vděčíme (za osvobození, existenci, nízké ceny, schovávavost, ...)"
- "Postoje/obavy/návrhy Ruska jsou přirozené a pochopitelné"
- "Každý jiný na místě Ruska by byl/dělal to samé, Západ ve skutečnosti dělá to samé"
- "Putin je schopný vůdce, nebojí se postavit agresivnímu Západu"

Teze účelově zneužívající pacifismus:

- "Nenechme se zatáhnout do války proti Rusku!" (Ukrajina je jen záminkou pro útok proti Rusku)
- "Nenaslouchejme válečným štváčům!" (USA/NATO/zbrojní průmysl chce vyprovokovat válku!)
- "Dodávkami zbraní do zóny konfliktu jen přiléváme olej do ohně!"
- "Podporou jedné strany konfliktu budeme mít na rukou krev válečných obětí!"
- "Naslouchejme umírněným (Německo, Francie, Maďarsko, ...), ti vědí, proč neposílají zbraně"
- "Rusko - náš osvoboditel od nacismu, nestavme se proti našemu osvoboditeli!"

Teze vytvářející vlastní paralelní „realitu“:

- "Ve skutečnosti NATO připravuje agresi proti Rusku ("Rusko se brání, Ukrajina/NATO/USA útočí)."
- "Vojsko a techniku do k ukrajinským hranicím Ukrajiny přesouvá nikoli Rusko, ale NATO (na Ukrajině operují silné americké jednotky s těžkou technikou)."
- "Ukrajina/NATO neustále provokuje, Rusko je klidné a trpělivé."
- "Ukrajina provádí zvěrstva (genocida obyvatelstva, ukřižování chlapce, masové hroby)."

Teze vyvolávající či využívající strach:

- "Nedrážděme Rusko nebo se nám to škaredě vymstí!"
- "Zavalí nás hrozivá migrační vlna"
- "Obavy z ekonomických následků (drahý plyn a energie, ztráta ruských trhů a kolaps ekonomiky)"

Konkrétní narativy, které naplňují cíle dezinformačních kampaní:

Ad B) vyvolávání nedůvěry k vlastnímu prozápadnímu ukotvení ČR

- "USA/NATO jsou agresivní, Rusko mírumilovné, jen se brání (NATO obkličuje Rusko, NATO/USA začíná války všude ve světě, Rusko války ukončuje, NATO je ohrožením světového míru, naši vojáci se stali žoldáky ve válkách NATO)."
- "USA expandují - budují vojenské základny po světě (Radar v Brdech, letiště na Slovensku, američtí vojáci jsou beztrestní, dělají si co chtějí, země, kam vstoupí jsou porobené)."
- "Konspirace o globálním spiknutí (NWO, QAnon, spiknutí elit, Židů, miliardářů... proti běžným/svobodomyšlným občanům)."
- "NATO je nefunkční, vysává peníze, porobuje své členy, vystoupit znamená svobodu a suverenitu."
- "EU/Brusel je totalita jako/horší než za komunistů (nařízení Bruselu nás zotročují)."
- "EU je neschopná (řešit imigraci, vysoké ceny energií)."
- "EU je šílená/v rozkladu/dekadentní (Green Deal, LGBT+, multikulturalismus, trpění islámu, šílené normy a omezení)."
- "Rusko/Putin poslední hráz proti dekadenci Západu (ochránce tradiční rodiny, křesťanské víry, normálního světa, obyčejných lidí)."
- "My jsme Slované, Rusko ochránce Slovanů proti agresivním a zrádným cizincům (Germánům, Anglosasům, muslimům)."
- "Naše zrádná vláda nás táhne na Západ, přitom náš přirozený domov je na Východě (bratřští Slované, měli bychom prohlubovat vztahy s Ruskem, Západ čile obchoduje s Ruskem, jen ČR si tam zavírá dveře, sankce proti Rusku nefungují/jsou zbytečné/jsou proti našim zájmům)."

Konkrétní narativy, které naplňují cíle dezinformačních kampaní:

Ad C) vyvolávání nedůvěry k vlastní národní reprezentaci

- "Naše vláda je loutkami v rukou EU/NATO/USA ("skáčeme jak USA píská", přijímání evropských norem)."
- "Vláda nejedná v zájmu občanů a vlastní země (vlastizrádci, koupení za cizí peníze, Fiala, Koudelka, Farský agenty CIA)."
- "Naše vláda je neschopná/naivní/směšná/nekomententní (Lipavský a helma, Covid opatření)."
- "Naše vláda je vládou korupčníků a zlodějů (rozkradli republiku, ožebračí důchodce/všechny lidi, viníci za vysoké ceny energií, bytů, inflaci, státní dluh)."
- "Naše vláda se snaží zavést diktaturu (Covid-opatření, omezení svobody slova, porážka "národních" sil ve volbách, SPD v opozici)."
- "Některé instituce jsou zbytečné/drahé/proti zájmům běžných občanů (Senát, Česká televize)."
- "Armáda by měla chránit jen naše území a nezajímat se o zahraničí."

METODIKA

Tyto narativy byly shromážděny ze všech tří hlavních dezinformačních kanálů v uplynulých šesti měsících. Narativy týkající se aktuální rusko-ukrajinské krize začaly frekventovat ve zvýšené míře v posledních šesti týdnech. Data jsou k dispozici v našich měsíčních a týdenních reportech na webu: www.cesti-elfove.cz.

Doporučení

Dezinformační kampaně jsou na základě zkušeností z minulosti očekávané a velmi pravděpodobné. Propagandistické a dezinformační narativy jsou víceméně známé, nečeká se něco zásadně nového, ale vysoce pravděpodobný je nárůst již známých propagandistických tezí a případně jejich nová kombinace.

Česká vláda a centrální instituce by měli mít zpracovány vlastní plány na strategickou komunikaci s veřejností (tzv. Stratcom) tak, aby veřejnost dobře chápala jejich politiku a cíle. Dobře a včas vedená komunikace snižuje polarizaci veřejnosti a její náchylnost být manipulována dezinformačními kampaněmi.

Součástí Stratcomu by měla být osvěta, reagující na nejčastější teze dezinformačních kampaní (tzv. proti-narativy). Uvedené narativy jsou známé, je možné na ně připravit a formulovat na faktech a společných hodnotách založené argumenty. Měly by mít odpovídající formu, tj. být jasné, krátké, snadno pochopitelné, a zejména pravdivé, aby jim veřejnost dobře rozuměla a snadno se s nimi mohla ztotožnit.

Například dle praktických zkušeností taiwanských vládních složek, pokud tyto proti-narativy zasáhnou populaci dříve, než samotná dezinformace, obyvatelstvo je pak na ně připraveno a z velké části vůči dezinformačním kampaním prakticky imunní. Stratcom je tedy velmi efektivním a relativně levným způsobem, jak čelit dezinformačním kampaním a z nich vyplývající radikalizaci, polarizaci a odcizení obyvatel.